

DERS-4

-REOLOJİ-

VİSKOZİTE VE AKIŞ TIPLERİ

Görünür viskozite

- Görünür viskozite için “ η ” (eta) sembolü, Newtonsal akışkanların viskozitesinden “ μ ” ayırmak için kullanılır.
- Kayma geriliminin kayma oranına bölünmesiyle, o kayma oranında görünür viskozite hesaplanır.

$$\eta(\dot{\gamma}) = \frac{\tau}{\dot{\gamma}}$$

→ Kayma oranı, 1/s

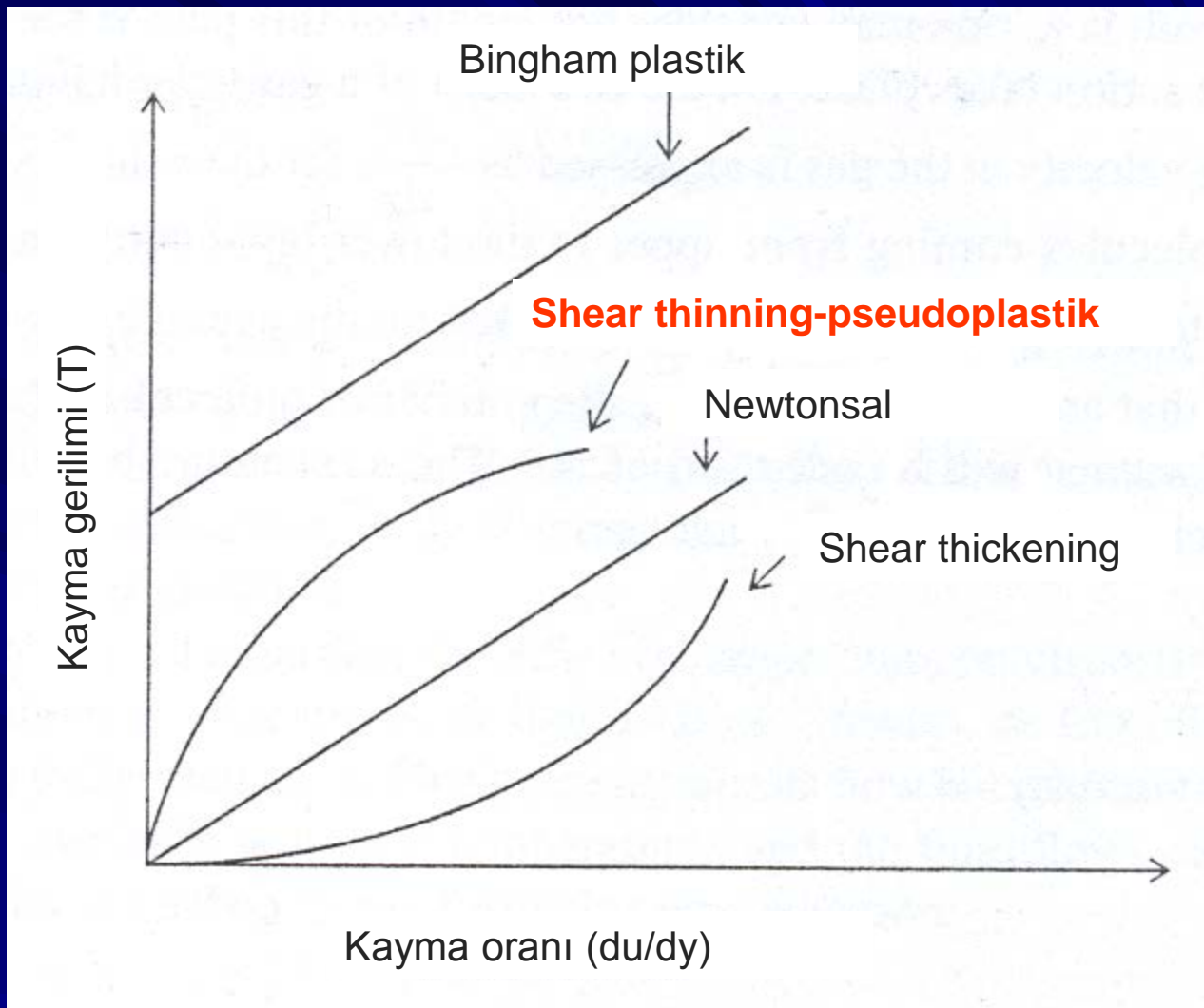
- Newtonsal akışkanlar için, Newtonsal viskozite ve görünür viskozite aynıdır , fakat “power law” akışkanlar için görünür viskozite;

$$\eta(\dot{\gamma}) = \frac{k(\dot{\gamma})^n}{\dot{\gamma}} = k(\dot{\gamma})^{n-1}$$

Shear thinning (Pseudoplastik) akışkanlar

$$\eta(\dot{\gamma}) = \frac{k(\dot{\gamma})^n}{\dot{\gamma}} = k(\dot{\gamma})^{n-1}$$

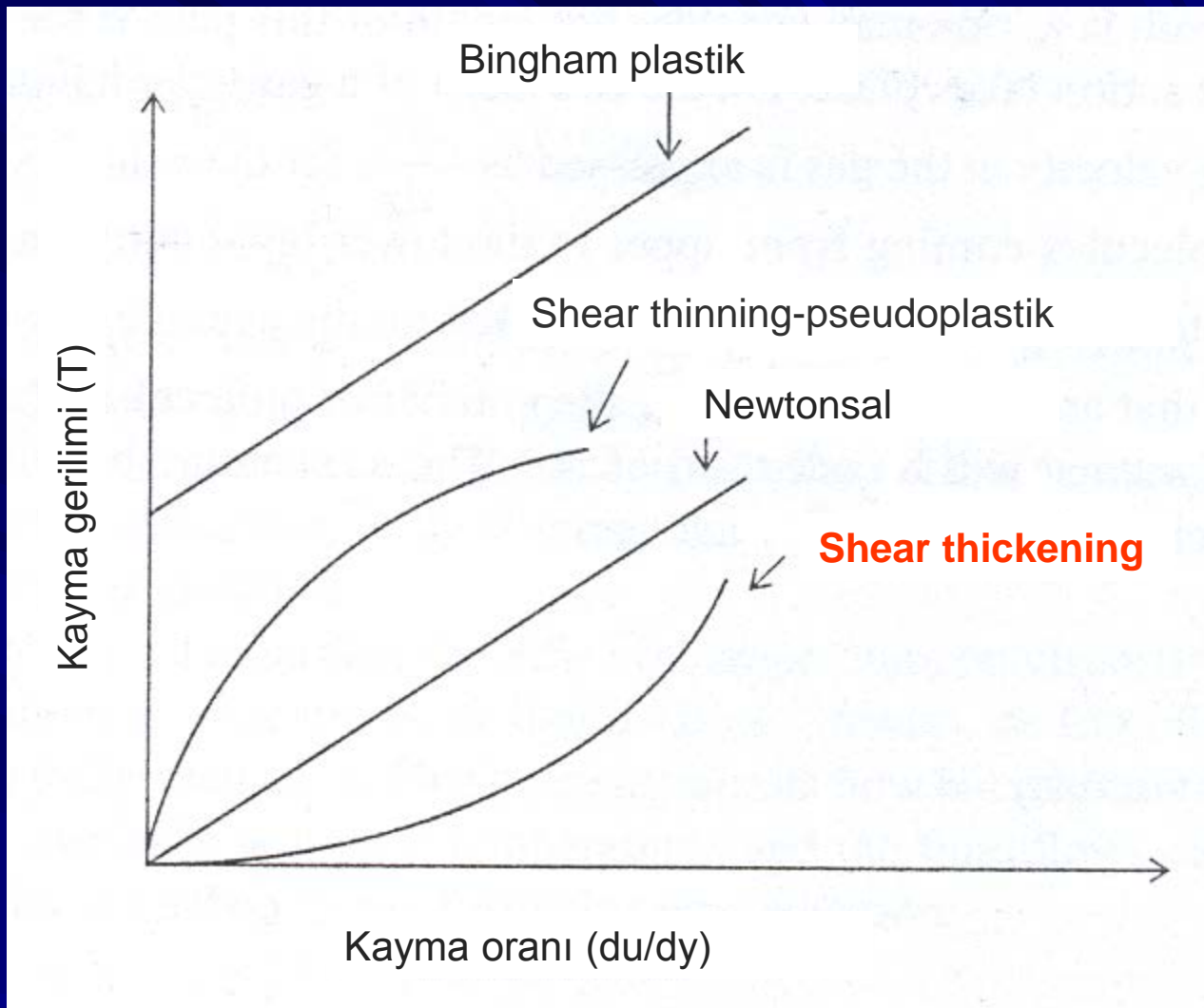
- $n < 1$ olduğunda eğri aşağı doğru konkavdır. Viskozite, düşük kayma kuvvetinde yüksektir. Kayma kuvveti arttıkça viskozite azalır. Çünkü, katmanlar arasındaki sürtünme azalır.
- Bu akışkanlar pseudoplastik (psöydoplastik) olarak adlandırılır.
- Yağlı boya bu akış özelliğine tipik bir örnektir.
- Gıdalarda bu akış şeklinin tipik örnekleri meyve konsantreleri, muz püresi, domates püresi vb.

Kayma oranı ve kayma gerilimine göre çizilen grafikte eğrinin eğimi Newtonsal olmayan akışkanlar için sabit değildir.

“Shear thickening” akışkanlar

- $n > 1$ olduğunda, görünür viskozite, düşük kayma geriliminde düşüktür, çünkü iç sürtünme artar. Bu tip akışkanlar kayma oranı arttıkça daha viskoz hale gelir.
- Gıda sistemlerinde bu akış şekline bir örnek, mısır nişastası süspansiyonudur.
  - Mısır nişastası süspansiyonunun “Shear thickening” özelliğinden amilopektin sorumludur.
- Eğer viskozitedeki artış, hacim artışıyla birlikte görülüyorsa bu tür akışkanlara “dilatant” akışkanlar denir.

Kayma oranı ve kayma gerilimine göre çizilen grafikte eğrinin eğimi Newtonsal olmayan akışkanlar için sabit değildir.

Plastik akışkanlar- Bingham plastik akışkanlar

- Bu tür akışkanlarda, kayma gerilimi, “yield stress”ten (τ_0) daha küçük olduğu durumlarda rijit halde kalır.
  - **“Yield stress”**: Newtonsal olmayan akışkanların hareket etmeye başlaması için uygulanan kuvvetin kritik bir değerin üzerinde olması gereklidir. Bu kritik kuvvet "yield stress" olarak bilinir.
- Ancak kayma gerilimi τ_0 'ı aştığında, Newtonsal akışa benzer akış gösterirler.
  - Akışın başlaması için bir kuvvet uygulanmalıdır.

Plastik akışkanlar- Bingham plastik akışkanlar

- Diş macunu Bingham plastik akışkanlara tipik bir örnektir. Tüp sıkılmadıkça macun akmaz.
- Gıda sistemlerinde ise domates salçası bu akış tipine örnektir.
- Bingham plastik akışkan davranışını gösteren eşitlik; Bingham plastik akışkanların görünür viskozitesi ise

$$\tau_{yz} = \tau_0 + k \left(\frac{dv_z}{dy} \right)$$

$$\eta(\dot{\gamma}) = \frac{\tau_0 + k(\dot{\gamma})}{\dot{\gamma}} = \frac{\tau_0}{\dot{\gamma}} + k$$

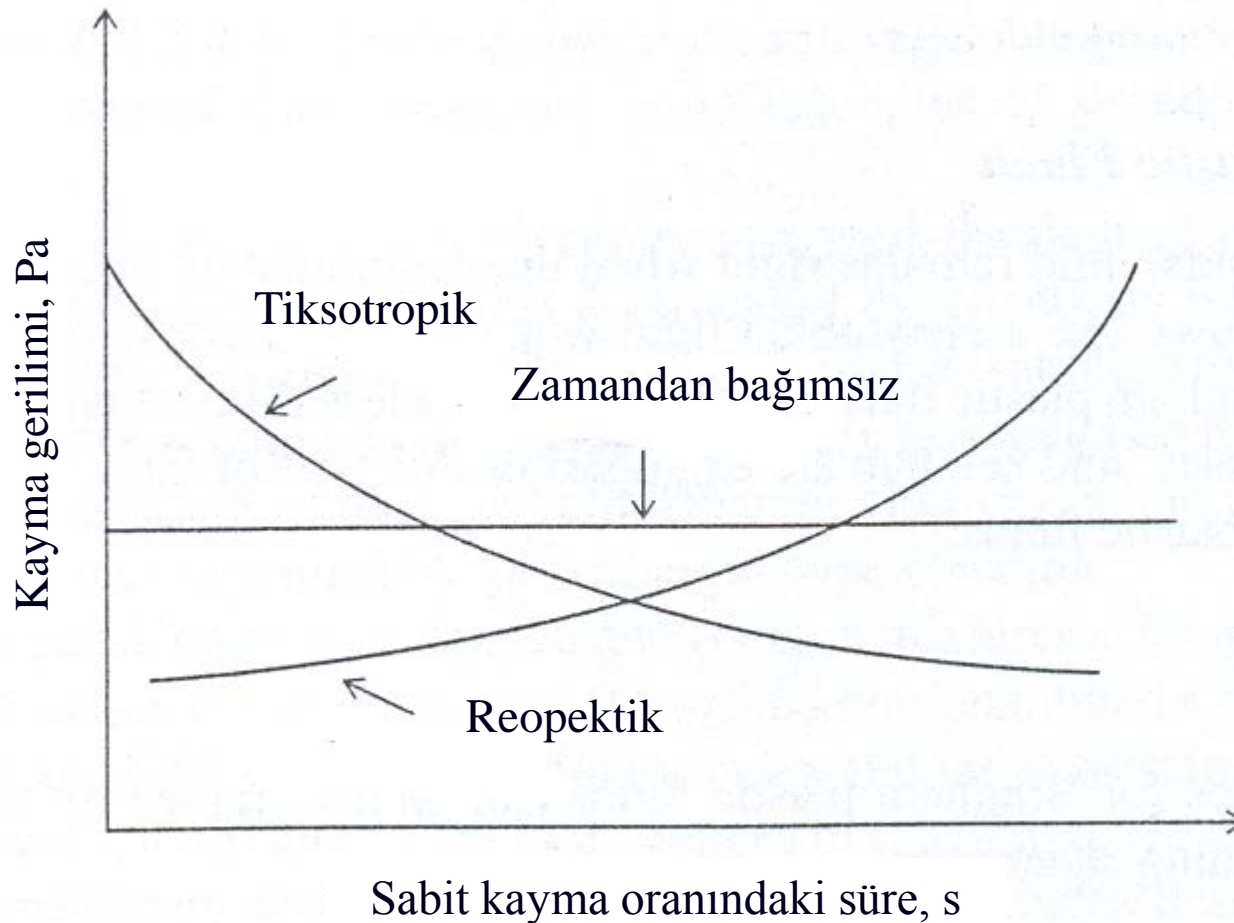

Plastik akışkanlar- Non-Bingham (Bingham olmayan) plastik akışkanlar

- Bingham akışkanlardaki gibi, akış başlamadan önce minimum kayma gerilimi olarak bilinen “yield stress”in aşılması gerekir.
- Bu tür akışkanlarda kayma gerilimi-kayma oranı grafiği doğrusal değildir.
- Minimum kayma gerilimi ile ya “shear thinning” ya da “shear thickening” özellik gösterirler.

Zamana bağımlı Newtonsal olmayan akışkanlar

- Bazı akışkanlar sabit bir kayma oranına maruz kaldıklarında zamana bağlı olarak daha koyu kıvamlı (thicker) ya da daha ince kıvamlı (thinner) hale gelebilirler.

**Zamana
bağımlı akış
şekilleri**

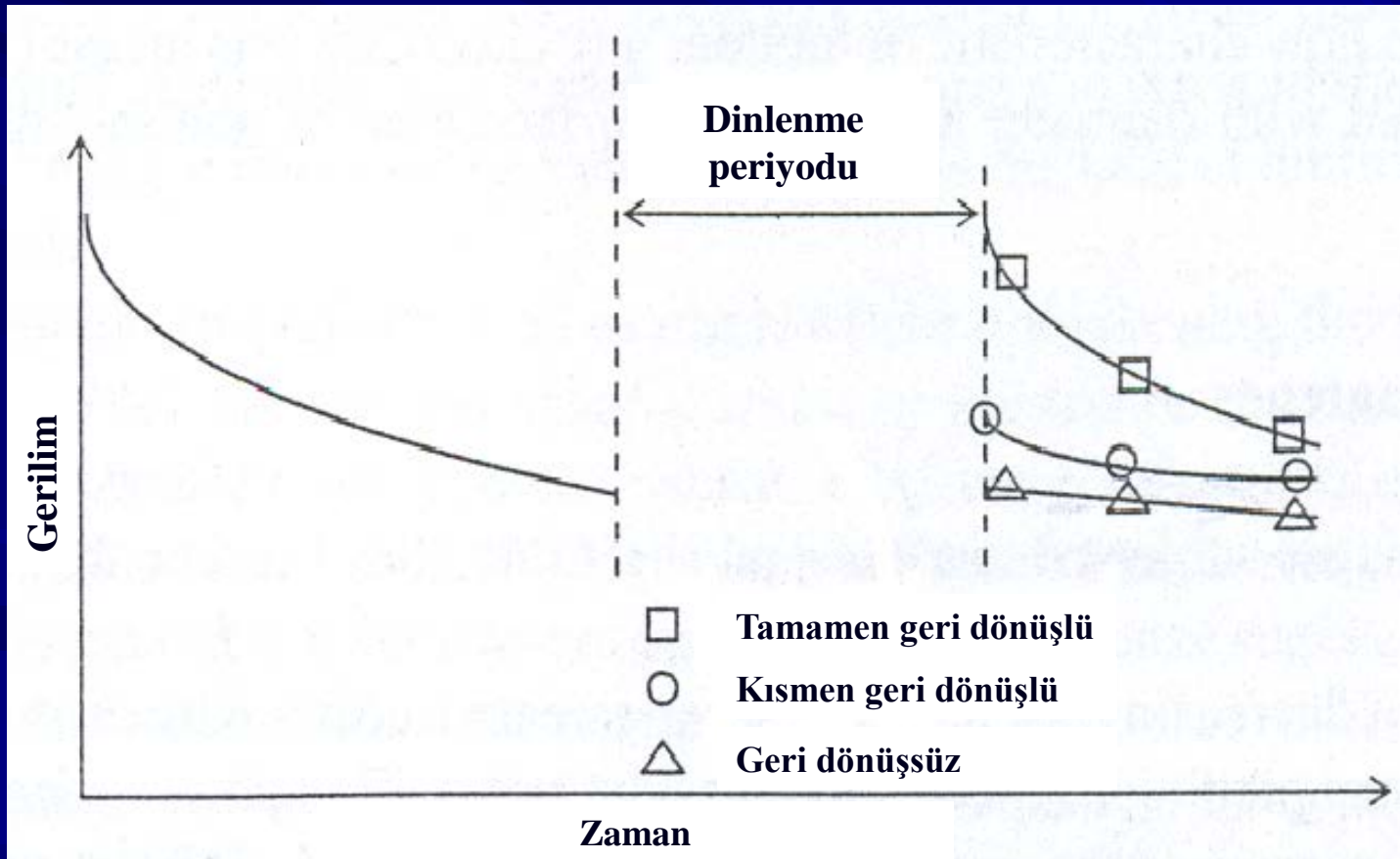
Zamana bağımlı Newtonsal olmayan akışkanlar

Tiksotropik akışkanlar

- Tiksotropik- Sabit bir kayma oranında zamana bağlı olarak kayma gerilimi ve viskozitede azalma gösteren akışkanlar.
- Bu olayın olası nedeni, mekanik etki (shearing) devam ettikçe materyalin yapısında kırılmalar olmasıdır.
  - ÖR: Jöle, shorteningler, yoğurt

Zamana bağımlı Newtonsal olmayan akışkanlar- Tiksotropik akışkanlar

- Tiksotropik davranış geri dönüşlü, kısmen geri dönüşlü ya da geri dönüşsüz olabilir.
  - Geri dönüşsüz tiksotropi “reomalaksiz” olarak adlandırılır.

Zamana bağımlı Newtonsal olmayan akışkanlar- Reopektik akışkanlar

- Zamana bağlı olarak daha koyu kıvamlı (shear thickening) hale gelen akışkanlar
- Kayma gerilimi ve görünür viskozite zamanla birlikte artış gösterir.
  - Yani yapı mekanik etki devam ettikçe oluşur.
- Gıda sistemlerinde sık rastlanmaz. Bentonit-çimento karışımı en tipik örnektir.